

RETTE TIL UDVIKLING

-vejen til bedre vilkår i det 21'ende århundrede

FN
forbundet

Danish United Nations Association

„En umistelig menneskerettighed, som giver ethvert menneske og alle folkeslag ret til at deltage i, bidrage til og nyde godt af økonomisk, social, kulturel og politisk udvikling, hvori alle menneskerettigheder fuldt ud kan virkeliggøres.“

(Artikel 1 i erklæringen om Retten til Udvikling)

BEHOV FOR NYTÆNKNING

For FN-forbundet er det en vigtig målsætning, at alle kvinder, mænd og børn i verden har gode livsbetingelser og mulighed for at udfolde sig politisk, intellektuelt, socialt og økonomisk. Det er langt fra tilfældet i dag, og den udbredte fattigdom ses som det tydeligste symptom på dette.

Bestræbelserne på at forbedre livsvilkårene for de alt for mange marginaliserede i denne verden er i det seneste halve århundrede kørt ad to spor. Dels er det forsøgt at skabe forbedrede muligheder gennem støtte af individers rettigheder og ved at fremme respekten for de universelle menneskerettigheder. Dels er det forsøgt at forbedre levevilkårene gennem overordnet økonomisk planlægning og andre mekanismer samt direkte økonomisk bistand til udvikling.

Tilnærmelse

FN-forbundet har med tilfredshed noteret sig, at der gennem mange år er sket en tilnærmelse i de to måder at tænke på. Alligevel må det konstateres, at der i dialogen om udviklingsperspektiverne fortsat er modsætninger: De industrialiserede lande tager primært udgangspunkt i de borgerlige menneskerettigheder og markedsøkonomien, mens udviklingslandene argumenterer for sociale rettigheder kombineret med en væsentlig statsstyret økonomi.

Denne modsætning har fastfrosset udviklingen.

FN-forbundet finder derfor, at tiden er inde til at realisere det naturlige fælles grundlag for det globale samarbejde om menneskelig udvikling. Nøgleordet i denne proces bør være Retten til Udvikling, et koncept som siden 1986 har haft bred international tilslutning, og som blev bekræftet ved Verdenskonferencen om Menneskerettigheder i Wien 1993.

Helhedstænkning

Retten til Udvikling repræsenterer en tankegang, som forener individernes borgerlige, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og samtidig stiller krav til de overordnede rammer. Retten til Udvikling repræsenterer den helhedstænkning, FN-forbundet mener, der er brug for, hvis det skal lykkes at revitalisere det globale samarbejde om udvikling og menneskerettigheder - og den folkelige opbakning hertil!

FN-forbundet vil i den kommende tid aktivt fremme Retten til Udvikling på grundlag af de holdninger og forslag, som her er formuleret.

ALLE BORGERES RETTIGHEDER

Retten til Udvikling har som et centralt element, at alle borgere skal have mulighed for at vokse op og leve under sikre og acceptable vilkår og erhverve sig en grundlæggende indsigt og viden, som gør dem i stand til at bidrage aktivt til egen og andres udvikling gennem bæredygtige valg og mulighed for indflydelse. I erklæringen om Retten til Udvikling lægges der således vægt på en integrering og opfyldelse af de to menneskerettighedskonventioner, som indeholder de borgerlige og politiske rettigheder såvel som de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Men det er af lige så stor betydning, at processen til at opfylde disse rettigheder bygger på deltagelse og politisk styrkelse af de marginaliserede selv. De skal være beslutningstagere og medansvarlige for egen udvikling.

Derfor er det så vigtigt, at denne ret, som en meget stor del af verdens befolkning i dag er afskåret fra, i de kommende tiår sikres for så mange mennesker som muligt, og at den enkelte nationalstat såvel som det internationale samfund lever op til sine forpligtelser.

Højere prioritet

Marginalisering og fattigdom er tydelige menneskeretlige krænkelse, og den globale opmærksomhed over for de millioner af mænd, kvinder og børn, som i dag ikke opnår ordentlige livsbetingelser, bør derfor være langt stærkere.

Uanset at disse mennesker ikke er ofre for forbrydelser i traditionel forstand, må den internationale indsats for den enkeltes sikkerhed og overlevelses- og udfoldelsesmuligheder prioriteres langt højere og på linie med eksempelvis indsatsen mod tortur og anden umenneskelig behandling. Dette er den vigtigste måde til at sikre bæredygtig udvikling, socialt såvel som miljømæssigt.

Det er FN-forbundets synspunkt, at Retten til Udvikling bør blive et samlende princip i bestræbelserne på at sikre menneskerettigheder og udvikling, og at realiseringen i første omgang bør komme de svagest stillede til gode.

Tre grundlæggende rettigheder

FNs uafhængige ekspert på Retten til Udvikling foreslår, at tre grundlæggende rettigheder er målsætninger for første del af realiseringen af Retten til Udvikling.

Disse tre rettigheder er:

- ◆ retten til mad
- ◆ grundlæggende sundhedspleje
- ◆ grundskoleuddannelse til alle

Der vil kunne være generel tilslutning til opfyldelsen af disse tre rettigheder, men landene vil på grund af lokale forskelle måske beslutte sig for at starte med at fokusere på andre mål og rettigheder. FN-forbundet støtter den uafhængige eksperts forslag, men mener derudover, at en

række andre mål bør sættes i en tidlig fase, f.eks. at uddannelse skal være gratis og både for drenge og piger. Men også andre mål bør sættes:

- ◆ Adgang til vigtig medicin, herunder hjælp til behandling af HIV/AIDS, tuberkulose og malaria
- ◆ Boligforhold som giver alle mulighed for husly
- ◆ Reduktion af indkomstforskelle
- ◆ Ret til politisk deltagelse for alle borgere
- ◆ Adgang til informationsteknologi
- ◆ En retshåndhævelse baseret på lovgivning og uafhængige domstole
- ◆ Sikring af seksuelle og reproduktive rettigheder for især kvinder

FN-forbundet foreslår, at disse målsætninger skal udgøre et globalt minimumsgrundlag, som alle stater samarbejder om at få realiseret inden for en kortere årrække. Det skal understreges, at målsætningerne ikke træder i stedet for konventioner om de borgerlige, politiske, sociale, økonomiske eller kulturelle rettigheder, men skal bidrage til at især de svageste befolkningsgrupper oplever reelle fremskridt på rettighedsområdet.

Globalt samspil

Gennemførelsen skal bero på et samspil mellem alle verdens regeringer, FN-systemets relevante organisationer og NGO'er i tæt samarbejde med civilsamfundet. I de lande og regioner, hvor der særligt skal ske en indsats, skal ansvars- og byrdefordelingen mellem aktørerne aftales ud fra konkrete behov og muligheder. Det vil være nød-

vendigt med en kraftig forøgelse af de internationale økonomiske ressourcer til bistand til gavn for især de fattigste.

GLOBAL RET TIL UDVIKLING

I de senere år er der afholdt en række globale konferencer i FN-regi for at skabe nye fælles platforme for udvikling med fokus på bl.a. miljø, befolkningsbalance, styrkelse af kvinders stilling, sociale forhold og almene menneskerettigheder samt finansiering af udvikling. Vedtagelserne fra disse konferencer indeholder elementer, som vedrører Retten til Udvikling og bidrager til at skabe sammenhæng mellem individuelle og kollektive problemer og muligheder.

FN-forbundet finder resultaterne fra disse konferencer meget nyttige men vurderer, at netop Retten til Udvikling bør være den overordnede platform, som kan bruges til at skabe helhed mellem delkonferencerne - under hensyn til en bæredygtig udvikling.

Ligeledes er der gennem mange år udviklet konventioner til udvidet beskyttelse af menneskerettighederne inden for områder, der er stærkt sammenhængende med udviklingsspørgsmål. Konventionerne om henholdsvis børns og kvinders rettigheder er med deres næsten verdensomspændende ratifikation de mest succesrige eksempler herpå, men også på andre områder er der skabt resultater, som det er vigtigt at bygge videre på.

FOKUS PÅ PRAKSIS

Flere af FN's udviklingsorganisationer og medlemstater har allerede indarbejdet et rettighedsorienteret perspektiv i deres handlingsplaner for udviklingsstøtte. Denne tendens bør fortsætte således, at der operativt handles i et perspektiv, der bidrager til gennemførelse af Retten til Udvikling.

FN-forbundet finder derfor, at monitorering og opfølgning på FN-konferencerne i høj grad skal fokusere på, at Retten til Udvikling kan bringes til opfyldelse ved, at delmål fra konferencerne realiseres. Her tænkes eksempelvis på, at den tilgang, som ligger i Retten til Udvikling, vil være brugbar i forbindelse med opfyldelsen af Millenium målene, herunder målet om en halvering af fattigdom inden 2015. Modsat tidligere tiders forestillinger om fattigdomsreducering som muligt gennem et øget bruttonationalprodukt, vil den tilgang, som involverer de fattige selv, være den mest bæredygtige måde at reducere fattigdom på. Derfor bør der inden for en kortere årrække afholdes en global konference i FN-regi om Retten til Udvikling, hvor principperne udmøntes i en række konkrete beslutninger.

For at sikre dynamik og gennemslagskraft i den nødvendige proces til at gøre Retten til Udvikling til et omdrejningspunkt for fremtidigt udviklingssamarbejde, er det afgørende at få taget de første skridt og overbevist kritikere om ideens holdbarhed.

FN-forbundet opfordrer derfor til, at landene følger de opfordringer, som FNs arbejdsgruppe om Retten til Udvikling kommer med. Af arbejdsgruppen efterlyses et case-studie og mulige pilotprojekter, så der kan samles erfaringer fra det praktiske arbejde med Retten til Udvikling. F.eks. kunne en gruppe af industrialiserede lande, eksempelvis de nordiske, søge et samarbejde med et tilsvarende antal udviklingslande og forsøge at udmønte Retten til Udvikling i konkret form. Det skal ske ved at etablere en fælles forståelse og målsætning og ved, at der i forbindelse med udviklingssamarbejdet aftales konkret, hvad der skal ske i de enkelte sektorer.

Kontrakterne skal indeholde klare aftaler om opgaver og ansvarsfordeling, som dels sikrer, at helhedsmålsætningen holdes intakt, dels sikrer, at de opnåede resultater på de konkrete områder som minimum kan fastholdes. De industrialiserede lande må generelt påregne at skulle hæve den økonomiske bistand for at realisere planerne. Den sociale og økonomiske udvikling i udviklingslandene må være baseret på demokrati, menneskerettigheder og god regeringsførelse, herunder gennemsigtighed i beslutningsprocesserne, og at staten handler i borgernes interesse. En anden mulighed er at arbejde videre med det forslag til en udviklingsaftale, Development Compact, som FNs uafhængige ekspert har stillet.

Men det vigtigste er, at udviklingslandene påtager sig deres nationale ejerskab og ansvar, og at det internationale samfund støtter bestræbelserne. Ikke mindst er det altafgørende med civilsamfundets deltagelse.

Penge til udvikling

Det er afgørende for Retten til Udvikling, at der fastsættes internationale indikatorer for de forskellige dele af den fælles målsætning, sådan at det klart kan afgøres, om de aftalte mål nås. Erfaringer fra f.eks. UNDP's opgørelse af Human Development Index kan bruges til at videreudvikle de bedst mulige målemetoder. Det er også altafgørende, at de nødvendige finansielle midler er til rådighed. Derfor bør donorlandene inden for en kort årrække opfylde det internationale mål om, at mindst 0,7 % af bruttonationalproduktet går til udviklingsbistand, og at pengene forvaltes på den mest hensigtsmæssige måde. Det vil f.eks. sige, at korrupsion skal elimineres, og at der ikke bør være bilaterale konditionaliteter hæftet på bistanden, men kun konditionaliteter, som er tilknyttet de internationale aftaler. En måde at sikre dette på er f.eks. gennem en fond til finansiering af Retten til Udvikling, som foreslået af FNs uafhængige ekspert. Men det skal være en 'lande-neutral' fond, med det erklærede formål at indsamle de nødvendige bistandsmidler og sørge for en fair distribution af pengene.

GLOBALT ANSVAR

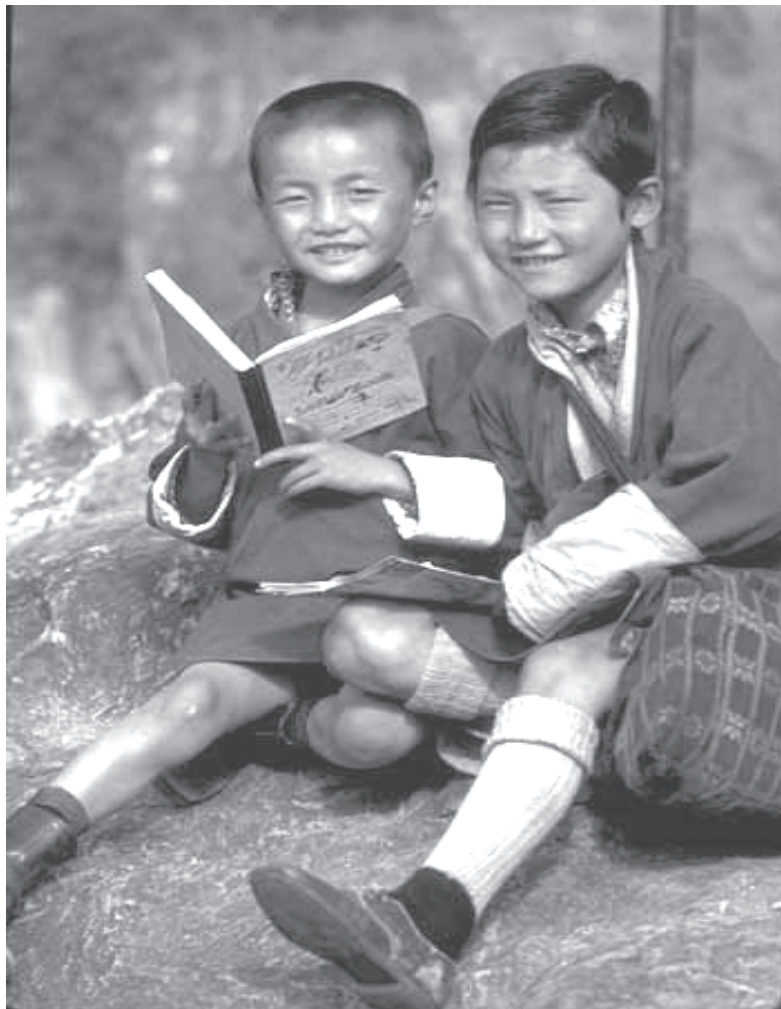
Det er vigtigt, at de globale forvaltere af den internationale udviklingsindsats, herunder FN's udviklingsorganisationer, Verdensbanken m.fl., arbejder konkret med konceptet om Retten til Udvikling. Det vil kunne give praktiske erfaringer, som kan medvirke til at fjerne den skepsis, der stadig findes over for en særlig indsats til fremme af Retten til Udvikling. Derfor må de internationale organisationer tage kritikken fra FNs arbejdsgruppe om Retten til Udvikling alvorligt og starte et seriøst samarbejde med arbejdsgruppen og Højkommisariatet for menneskerettigheder.

Det er altafgørende, at de internationale organisationer mødes med arbejdsgruppen for at sikre en vidensudveksling og den holistiske tilgang, som ligger i erklæringen om Retten til Udvikling. Det er især vigtigt, at det i forbindelse med samarbejdet mellem UNDP, UNFPA, UNICEF og andre udviklingsorganisationer aftales, hvorledes de enkelte organisationer kan bidrage til, at udviklingsindsatsen gøres mere rettighedsorienteret, og at skellet mellem menneskerettistankegang og udviklings-tankegang nedbrydes.

Tilrettelæggelse i udvalg

Ligeledes finder FN-forbundet, at arbejdet i udvalgene i FN's generalforsamling bør tilrettelægges på en sådan måde, at det organisatoriske skel mellem udviklingsspørgsmål og

menneskeretsspørgsmål overvindes på de relevante punkter, og at udvalgene arbejder seriøst og konkret med de anbefalinger, som gives af FNs arbejdsgruppe om Retten til Udvikling.

DANMARK BØR VÆRE AKTIV

Da Danmark i 1995 blev medlem af FN's menneskerettighedskommission, var en af målsætningerne for regeringen at bringe Retten til Udvikling længere frem på den internationale dagsorden og få den omsat til praksis. FN-forbundet opfordrer regeringen til at følge op på dette initiativ og i alle relevante sammenhænge at sætte emnet på dagsordenen. Det kan bl.a. ske via en fortsat aktiv deltagelse i Menneskerettighedskommissionens arbejde med en konkret gennemførelse af Retten til Udvikling og gennem Danmarks plads i Kvindekommissionen.

Det er imidlertid også vigtigt, at Danmark i sine egne udviklingsaktiviteter søger at anvende principperne i praksis og dermed er med til at påvise, at de to spor i udviklingsarbejdet kan blive til ét. Det er vigtigt, at Danmark klart tilkendegiver at ville tage et medansvar for at sikre Retten til Udvikling overalt i verden.

Opfordring

FN-forbundet opfordrer derfor konkret til, at den næste strategi for dansk udviklings-samarbejde bliver stærkt præget af Retten til Udvikling, hvilket især indebærer, at arbejdet for at fremme de sociale, økonomiske og kulturelle rettigheder får en stærkere placering i den nye strategi. Det bør være en målsætning for såvel den bilaterale som den multilaterale indsats.

FN-forbundet opfordrer til, at Danmark under sit EU-formandskab sætter Retten til Udvikling på dagsorden i EU-samarbejdet om udvikling samt i EU-kommissionens direkte udviklingsaktiviteter. Danmark bør arbejde for en bred støtte i EU-medlemskredsen til Retten til Udvikling.

Endelig opfordrer vi Regeringen til at bringe spørgsmålet frem i forbindelse med opfølgningen på beslutningerne fra de senere års FN-konferencer. FN-forbundet opfordrer derfor kraftigt til, at den danske regering i kraft af sit EU-formandskab under FNs Verdenstopmøde om Bæredygtig Udvikling i Johannesburg 26. august – 4. september 2002, promoverer ideen om en Global Aftale, og at Retten til Udvikling skal danne rammen for en sådan aftale.

Gensidige forpligtelser

Ideen om en Global Aftale blev lanceret af Danmark i 2001. Det er en aftale mellem de rige og de fattige lande, som baseres på gensidige forpligtelser i udviklingsprocessen. Denne idé støtter FN-forbundet, fordi vi mener, at en global aftale er essentiel for at sikre de nødvendige forudsætninger for en bæredygtig politisk, social, miljømæssig og økonomisk udvikling. En aftale må som minimum overholde international lovgivning om menneskerettigheder og sikre, at civilsamfundet har indflydelse på hele processen.

Gennem Retten til Udvikling vil det blive sikret, at en Global Aftale baseres på det fulde bæredygtighedsbegreb, samt at det bliver en rettighedsbaseret og deltagerorienteret tilgang til udvikling.